

Olsztyn, 20 października 2025 r.

PS-VI.431.1.22.2025.LK

Szanowna Pani
Alicja Grodowska
Dyrektor
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece
ul. Dworcowa 4
11-130 Orneta

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrolę przeprowadzono w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece, ul. Dworcowa 4, 11-130 Orneta. W okresie objętym kontrolą oraz w okresie prowadzenia kontroli Jednostką kierowała pani Alicja Grodowska, która kieruje Jednostką od 16 września 2006 r.

Kontrolę przeprowadził zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, w składzie:

Stella Maścianica – główny specjalista, legitymacja służbowa nr 14/2017, wydana przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego, oraz

Lilla Kondrusik – główny specjalista, kierująca zespołem inspektorów, legitymacja służbowa nr 46/2018, wydana przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego, na podstawie pisemnego, imiennego upoważnienia do kontroli nr WK-I.0030.698.2025 z 19 sierpnia 2025 r., wydanego przez Wojewodę Warmińsko-Mazurskiego.

Termin kontroli: Kontrolę rozpoczęto w dniu 2 września 2025 r. i zakończono w dniu 10 września 2025 r., z wyłączeniem: 4, 8 i 9 września 2025 r.

Kontrola została odnotowana w książce kontroli Jednostki kontrolowanej pod pozycją nr 11.

Zakres kontroli:

- przedmiot kontroli: Realizacja zadań powiatu w zakresie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej.
- okres objęty kontrolą: od 1 stycznia 2024 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych.

Kontrolę przeprowadzono na podstawie art. 186 ust. 1 pkt 3 oraz art. 197b ust. 1 i 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2025 poz. 49) – dalej jako ustawa wrispz, w związku z zapisami art. 180 pkt. 3, art. 182 ust. 1 oraz art. 140-153 ustawy wrispz, oraz z zapisami ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2024 r. poz. 572 ze zm.) – dalej jako Kpa.

Z uwagi na brak możliwości dokonania jednoznacznej oceny według kryteriów określonych Programem Kontroli, organ dokonał oceny opisowej, która została wyrażona na str. 21-23 niniejszego wystąpienia.

USTALENIA KONTROLI

W treści ustaleń zawartych w wystąpieniu pokontrolnym użyto następujących skrótów:

1. PCPR / Jednostka – co oznacza: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece,
2. Dyrektor – co oznacza: Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece, panią Alicję Grodowską,
3. Regulamin – co oznacza: obowiązujący w dacie kontroli Regulamin organizacyjny Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmiński z siedzibą w Ornece,
4. osoba usamodzielniania / wychowanek – co oznacza: osobę opuszczającą po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka bądź placówkę opiekuńczo-wychowawczą, o której mowa w art. 140 ustawy wrispz,
5. IPU / program – co oznacza: indywidualny program usamodzielnienia, o którym mowa w art. 145 ustawy wrispz,
6. wykaz / wykaz osób usamodzielnianych – co oznacza: wykaz osób będących w procesie usamodzielnienia w badanym okresie, sporządzony przez kontrolowaną Jednostkę,
7. Obwieszczenia – co oznacza: Obwieszczenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wysokości kwot świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka, wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej oraz wysokości kwot określonych w umowach (obowiązujące w okresie objętym kontrolą),
8. Powiat – co oznacza: Powiat Lidzbarski.

Ustaleń kontroli dokonano w oparciu o analizę prowadzonej w PCPR dokumentacji (w tym dokumentów powstałych przed 1 stycznia 2024 r., a mających wpływ na działalność Jednostki w zakresie objętym kontrolą) oraz informacje i pisemne wyjaśnienia przekazane przez Dyrektora.

1. Dokumenty organizacyjne kontrolowanej Jednostki i organizacja pracy w zakresie realizacji zadań związanych z usamodzielnieniem wychowanków pieczy zastępczej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece, wyznaczone przez Starostę Lidzbarskiego na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie, działa na podstawie Regulaminu organizacyjnego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece, przyjętego Uchwałą NR OR.0025.190.2021 Zarządu Powiatu Lidzbarskiego z dnia 11 sierpnia 2021 r. **/akta kontroli str. 1-22/**.

Dyrektor poinformowała, że w okresie podlegającym kontroli nie obowiązywało żadne wewnętrzne zarządzenie dotyczące realizacji zadań z zakresu usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej. Przedstawiła natomiast kontrolującym wzory wniosków oraz IPU obowiązujące i stosowane w Centrum **/akta kontroli str.23-64/**.

Z Regulaminu wynika, że PCPR realizuje zadania Powiatu m.in. z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, określone w ustawie wrispz. W strukturze organizacyjnej kontrolowanej Jednostki wyodrębniono Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej, o którym mowa w art. 76 ust. 2 ustawy wrispz oraz Zespół do spraw świadczeń, pomocy instytucjonalnej i opieki nad dzieckiem. Do jego zadań należy m.in. organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-

wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, czy finansowanie pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym **/akta kontroli str. 8/**.

Z pisemnej informacji przedstawionej przez Dyrektora **/akta kontroli str. 65/** wynika, że zadania dotyczące usamodzielnienia wychowanków realizują:

- 1 starszy pracownik socjalny,
- 1 starszy inspektor,
- 2 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

2. Usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej w Powiecie Lidzbarskim w badanym okresie

Z wykazu, który stanowi **akta kontroli str. 68-71** wynika, że w badanym okresie, procesem usamodzielnienia objętych było 39 wychowanków, w tym:

- 16 – którzy opuścili spokrewnione rodziny zastępcze,
- 12 – którzy opuścili niezawodowe rodziny zastępcze,
- 5 – którzy opuścili zawodowe rodziny zastępcze,
- 6 – którzy opuścili placówki opiekuńczo-wychowawcze.

W okresie objętym kontrolą, spośród 39 osób usamodzielnianych:

- 27 korzystało z pomocy na kontynuowanie nauki, 1 odmówiono przyznania tej formy pomocy,
- 12 korzystało z pomocy na usamodzielnienie,
- 7 korzystało z pomocy na zagospodarowanie,
- żadna nie złożyła do PCPR wniosku o udzielenie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych czy zatrudnienia – w związku z czym nie udzielano takiej pomocy.

Wskazywani przez wychowanków opiekunowie usamodzielnienia to:

- w przypadku 6 wychowanków – rodzeństwo,
- w przypadku 3 wychowanków – rodzic biologiczny,
- w przypadku 11 wychowanków – opiekun zastępczy,
- w przypadku 1 wychowanki – koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,
- w przypadku 18 wychowanków – inna osoba (babcią, ciocią, znajomi).

Z informacji Dyrektora wynika, że osoby usamodzielniane informowane są o tym jak wygląda proces usamodzielnienia oraz jakie przysługują im świadczenia **/akta kontroli str. 65/**:

- podczas spotkań z pracownikami Centrum, przed osiągnięciem pełnoletności,
- poprzez zamieszczenie informacji na temat usamodzielnienia na stronie internetowej PCPR www.pcprorneta.pl,
- poprzez przekazywanie broszury z najważniejszymi informacjami dla osób usamodzielnianych, stanowiącej **akta kontroli str. 72-73** (broszura ta znajdowała się również w każdej poddanej analizie teczce usamodzielnianych wychowanków).

Z informacji Dyrektora wynika, że PCPR wypłaca świadczenia osobom usamodzielnianym w ustawowych wysokościach, Rada Powiatu Lidzbarskiego nie podjęła uchwały w sprawie podniesienia wysokości świadczeń **/akta kontroli str. 65/**.

W 2024 r. na wypłatę świadczeń przysługujących osobom usamodzielnianym Powiat wydatkował środki w wysokości 186 775,90 zł, w tym **/akta kontroli str. 65-66/**:

- osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, z tego:
 - 113 311,45 zł – pomoc na kontynuowanie nauki,
 - 33 906,00 zł – pomoc na usamodzielnienie,
 - 8 162,66 zł – pomoc na zagospodarowanie.
- osobom usamodzielnianym opuszczającym instytucjonalną pieczę zastępczą, z tego:
 - 10 080,00 zł – pomoc na kontynuowanie nauki,
 - 17 227,81 zł – pomoc na usamodzielnienie,
 - 4 087,98 zł – pomoc na zagospodarowanie.

W 2025 r. na wypłatę świadczeń przysługujących usamodzielnianym wychowankom Powiat zaplanował środki w wysokości 735 931,00 zł, w tym:

- osobom usamodzielnianym z rodzin zastępczych, z tego:
 - 209 484,00 zł – pomoc na kontynuowanie nauki,
 - 244 802,00 zł – pomoc na usamodzielnienie,
 - 45 440,00 zł – pomoc na zagospodarowanie.
- osobom usamodzielnianym z instytucjonalnej pieczy zastępczej, z tego:
 - 76 983,00 zł – pomoc na kontynuowanie nauki,
 - 121 954,00 zł – pomoc na usamodzielnienie,
 - 30 068,00 zł – pomoc na zagospodarowanie,
 - 7 200,00 zł – pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

3. Realizacja zadań w zakresie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej i formy udzielonego wsparcia

Oceny wykonania przez kontrolowaną Jednostkę zadań w zakresie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej dokonano w oparciu o analizę dokumentacji 8 wychowanków z wykazu pod poz.: 8, 14, 16, 19, 21, 22, 29, 33, którzy w okresie podlegającym kontroli objęci byli procesem usamodzielnienia.

a) Wskazanie opiekuna usamodzielnienia

Zgodnie z art. 145 ust. 2 ustawy wripisz, osoba usamodzielniana co najmniej rok przed osiągnięciem pełnoletności wskazuje osobę, która podejmuje się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielnienia oraz przedstawia pisemną zgodę tej osoby. Zgodnie z art. 145 ust. 3 ustawy wripisz kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie dokonuje akceptacji opiekuna usamodzielnienia.

Stwierdzono, że wszyscy wychowankowie terminowo wyznaczyli opiekuna usamodzielnienia, uzyskując jego pisemną zgodę na pełnienie tej funkcji, oraz przedłożyli dokument wyznaczenia opiekuna usamodzielnienia do akceptacji Dyrektora, który zaakceptował wskazane osoby **/przykład stanowią akta kontroli str. 74-76/**. Ustalono, że osoby wskazane przez wychowanków na opiekunów usamodzielnienia spełniały warunki, o których mowa w art. 145 ust. 3 ustawy wripisz.

b) Opracowywanie indywidualnego programu usamodzielnienia

W myśl art. 145 ust. 4 ustawy wrispz, osoba usamodzielniana co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności wspólnie z opiekunem usamodzielnienia opracowuje IPU, który następnie zatwierdza kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie.

Ustalono, że każdy wychowanek opracował wspólnie z opiekunem usamodzielnienia IPU i przedłożył go do zatwierdzenia Dyrektorowi w ustawowo wskazanym terminie, a Dyrektor zatwierdziła IPU w przypadku wszystkich wychowanków. W okresie objętym kontrolą nie było przypadku odmowy zatwierdzenia indywidualnego programu usamodzielnienia.

W myśl art. 145 ust. 1 ustawy wrispz, IPU winny zawierać w szczególności:

- zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia,
- sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

W Centrum IPU opracowywano na druku określonym wzorem, który co do zasady zawierał elementy wskazane w art. 145 ust. 1 ustawy wrispz. Ponadto IPU zawierały również informacje na temat usamodzielnianych wychowanków takie jak: jego dane osobowe, telefon kontaktowy, informacje kto pełni funkcję opiekuna usamodzielnienia, dane ewidencyjne, informacje o wychowanku, dane dotyczące rodziny zastępczej/placówki opiekuńczo-wychowawczej czy dane dotyczące rodziny biologicznej **/przykład stanowi akta kontroli str. 77-81/**.

Ustalono, że wychowankowie wspólnie z opiekunami usamodzielnienia modyfikowali IPU, w związku ze zmianą sytuacji życiowej, stosownie do art. 145 ust. 6 ustawy wrispz **/przykład stanowi akta kontroli str. 82/**. Dyrektor, zgodnie z art. 145 ust. 6a ustawy wrispz zatwierdzał zmiany dokonane w IPU. Kontrolujący zwrócili uwagę na fakt, iż we wszystkich modyfikacjach IPU (dokonywanych na wzorze funkcjonującym w Centrum) brakowało daty ich modyfikacji. Na dokumentach tych znajdowały się pieczętki z datą wpływu dokumentu do PCPR oraz data zatwierdzenia modyfikacji IPU przez Dyrektora. W ocenie organu kontroli należałoby nanieść korektę wzoru obowiązującego, w ten sposób, aby zawierał on również datę, kiedy wychowanek sporządził modyfikację.

Zgodnie z art. 145 ust. 5 ustawy wrispz kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie informuje powiat właściwy ze względu na planowane miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej o zamiarze osiedlenia się tej osoby w miejscowości wskazanej w indywidualnym programie usamodzielnienia oraz przesyła mu kopię tego programu i informacje o opiece usamodzielnienia. Analiza dokumentacji wykazała, że w przypadku 3 wychowanków (w wykazie pod pozycją nr 16, 21 i 22) PCPR nie dopełnił tego obowiązku. Zapytany o przyczyny powyższego uchybienia Dyrektor odpowiedział, że *„usamodzielnieni wychowankowie podczas sporządzania Indywidualnego Programu Usamodzielniana podają planowany powiat osiedlania, jednakże często ich decyzja ulega zmianie. Wobec powyższego tutejsze Centrum praktykuje przekazywanie dokumentacji wychowanka w momencie jego pewnej deklaracji o miejscu osiedlenia oraz chęci skorzystania z pomocy na terenie danego powiatu”* **/akta kontroli str. 83-84/**. W toku analizy dokumentacji ustalono, że w przypadku wychowanków w wykazie pod pozycją 16 i 21 informacje o planowanym osiedleniu się na terenie innego powiatu znajdowały się w IPU sprzed okresu objętego kontrolą, natomiast w przypadku wychowanki w wykazie pod pozycją 22 informacje dotyczące przewidywanego miejsca osiedlania się po opuszczeniu rodziny zastępczej

zawarte były w modyfikacji IPU, którą Dyrektor zatwierdził w dniu 31 października 2024 r. **/akta kontroli str. 85/**. Dodatkowo w „Aktualizacji sytuacji osoby usamodzielnianej”, sporządzonej przez pracownika Centrum w dniu 18 marca 2025 r. podpisanej przez Dyrektora w dniu 19 marca 2025 r. zawarto informację, że wychowanka „*wynajmuje mieszkanie w Olsztynie*”, gdzie również pracuje i „*podjęła naukę*” **/akta kontroli str. 86-88/**. Na dzień zakończenia czynność kontrolnych nie stwierdzono negatywnych skutków powyższego uchybienia, niemniej wskazano Dyrektorowi w ramach instruktażu, iż realizacja zapisów art. 145 ust. 5 ustawy wripsz, pozwoli innym powiatom odpowiednio wcześniej zabezpieczyć środki finansowe na wypłatę świadczeń przysługujących wychowankom nie pochodzącym z własnego powiatu.

Z przedłożonych informacji wynika, że w okresie objętym kontrolą żaden z wychowanków nie przerwał realizacji IPU i procesu usamodzielnienia, ze względu na zaprzestanie nauki **/akta kontroli str. 67/**.

Po zakończeniu realizacji IPU osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia oraz kierownikiem powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie, stosownie do zapisów art. 145 ust. 7 ustawy wripsz dokonują oceny końcowej procesu usamodzielnienia.

Na podstawie przeprowadzonej analizy dokumentacji wychowanków w wykazie pod poz. 8, 14 i 16 ustalono, że obowiązek wynikający z cyt. wyżej przepisu został dopełniony, a w ich aktach znajdowały się „*Oceny końcowe indywidualnego programu usamodzielnienia*” podpisane przez wychowanków, ich opiekunów usamodzielnienia oraz Dyrektora **/przykład stanowią akta kontroli str. 89-90/**. W obowiązującym w Centrum druku „*Oceny końcowej indywidualnego programu usamodzielnienia*”, podobnie jak w opisanym wcześniej wzorze modyfikacji IPU nie zawarto daty dokonania oceny. Jediną datą widniejącą na tym dokumencie jest data wpływu do Centrum. Rekomenduje się zatem uzupełnienie obowiązującego w PCPR druku oceny, tak aby znajdowało się w niej miejsce na datę dokonania oceny.

c) Przyznawanie pomocy na kontynuowanie nauki

Z wykazu wynika, że w badanym okresie, pomoc na kontynuowanie nauki otrzymywało 27 wychowanków. Kontrolujący poddali analizie dokumentację 3 wychowanków, którym PCPR przyznało pomoc na kontynuowanie nauki (w wykazie pod poz. 19, 21, 22) oraz dokumentację 1 wychowanki, której odmówił przyznania tej formy pomocy (w wykazie pod poz. 33).

Ustalono, że zarówno przyznanie wychowankom pomocy na kontynuowanie nauki jak i odmowa jej przyznania, następowało w drodze decyzji administracyjnej, zgodnie z art. 151 ust. 1 wripsz. Sprawdzone, czy poddane analizie decyzje zawierały elementy decyzji administracyjnej określone w art. 107 § 1 Kpa i stwierdzono, że:

- we wszystkich decyzjach błędnie oznaczono organ administracji publicznej, który je wydał. Jako organ administracji publicznej wskazano bowiem PCPR, zamiast Starosty Lidzbarskiego. Zapytana o przyczynę powyższego uchybienia Dyrektor wyjaśnił, że „*stosując art. 107 § 1 Kpa, określający elementy składowe decyzji administracyjnej jako jednym z jej elementów jest oznaczenie organu administracji publicznej. W podstawie prawnej decyzji powołuje się na upoważnienie Starosty Lidzbarskiego, a podpis decyzji jest z up. Starosty*” **/akta kontroli str. 91-92/**.

Jeżeli postępowanie administracyjne prowadzone przed organem administracji publicznej wiąże się z wykonywaniem zadań przy pomocy urzędu tego organu, czyli aparatu pomocniczego, to decyzję administracyjną wydaje organ administracji (w tym przypadku Starosta), a nie wspomagający go urząd (czyli PCPR). Decyzja posiadająca niewłaściwe oznaczenie organu jest decyzją wadliwą, jednak wadliwość ta nie wpływa na ważność decyzji (wyrok NSA z 16 listopada 2007r., II OSK 1531/06, Legalis) – *Kodeks Postępowania Administracyjnego, Komentarz, Wydanie 7, red. R. Hauser i M. Wierzbowski, 2021 r.* Powyższe szczegółowo omówiono z Dyrektorem w ramach bieżącego instruktażu;

- wszystkie decyzje podpisane zostały przez Dyrektora jako osobę uprawnioną (zespołowi kontrolerów przedstawiono do wglądu stosowne upoważnienie), zawierały datę wydania, właściwe oznaczenie stron postępowania oraz pouczenie, czy i w jakim trybie służy od niej odwołanie oraz o prawie do zrzeczenia się odwołania i skutkach zrzeczenia się odwołania;
- w decyzjach, co do zasady, prawidłowo powoływano podstawę prawną, poza decyzją odwieszającą pomoc na kontynuowanie nauki wychowankowi w wykazie pod poz. 21 **/akta kontroli str. 93-96/**. W odpowiedzi na pytanie o przyczynę powstania tego uchybienia Dyrektor wyjaśnił, że: „*W decyzji w sprawie odwieszenia pomocy na kontynuowanie nauki z dnia 30.10.2024 r. nr PCPR.PZ.468.302.KN-16. (...) W podstawie prawnej omyłkowo nie wskazano art. 152a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który został wskazany w uzasadnieniu decyzji*” **/akta kontroli str. 97-99/**. Nie stwierdzono skutków powyższego uchybienia, niemniej podstawa prawna decyzji administracyjnej musi być powołana dokładnie, a więc ze wskazaniem mających zastosowanie w sprawie przepisów zarówno prawa formalnego, jak i materialnego, wraz z powołaniem źródeł jego publikacji. Decyzja, w której nie podano podstawy prawnej, jest wadliwa, nawet jeśli taka podstawa prawna w rzeczywistości istnieje (wyrok NSA w Warszawie z 8 kwietnia 1999 r., III SA 8192/98). Natomiast uzasadnienie prawne powinno zawierać wyjaśnienie podstawy prawnej zawartej w decyzji, z przytoczeniem przepisów prawa;
- w decyzjach, co do zasady zawierano rozstrzygnięcie oraz uzasadnienie faktyczne i prawne, niemniej w przypadku wychowanka w wykazie pod poz. 21 w rozstrzygnięciu decyzji nie wskazano wysokości pomocy na kontynuowanie nauki. Wychowanek ten, na mocy art. 37 ust. 4 ustawy wrispsz, po usamodzielnieniu się powrócił do rodziny zastępczej. W związku z tym, zgodnie z art. 152a ustawy wrispsz, decyzją z dnia 5 czerwca 2023 r. zawieszono mu pomoc na kontynuowanie nauki od dnia 1 maja 2023 r. do dnia faktycznego opuszczenia przez niego rodziny zastępczej, ukończenia nauki, ukończenia 25 roku życia lub rozwiązania rodziny zastępczej **/akt kontroli str. 100-103/**. Po podjęciu przez wychowanka decyzji o opuszczeniu rodziny zastępczej i ponownym usamodzielnieniu się, na jego pisemny wniosek **/akta kontroli str. 104-107/** wydano decyzję z dnia 30 października 2024 r., w rozstrzygnięciu której postanowiono „*odwiesić z dniem 01.10.2024 r. przyznanie pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki*” **/akta kontroli str. 93/**. W rozstrzygnięciu nie wskazano wychowankowi jaka jest wysokość pomocy na kontynuowanie nauki, pomimo iż w związku z waloryzacją uległa ona zmianie w stosunku do kwoty wskazanej w decyzji przyznającej pomoc, która została zawieszona (decyzja znak: PCPR.PZ.468.40.KN-2.2022 z dnia 24 lutego 2022 r. **/akta kontroli str. 108-112/**). W odpowiedzi na pytanie o przyczynę powstania tego uchybienia Dyrektor wyjaśnił, że: „*W decyzji w sprawie odwieszenia pomocy na kontynuowanie nauki z dnia 30.10.2024 r. nr PCPR.PZ.468.302.KN-16.2024 wskazano kwotę*

przystługującej pomocy w uzasadnieniu decyzji” /akta kontroli str. 98/. Rozstrzygnięcie musi być sformułowane w sposób jasny i precyzyjny, a nie pośrednio wynikać z uzasadnienia decyzji. Jest ono jednym z najważniejszych, nieodłącznych składników decyzji, który kształtuje prawa i obowiązki strony i musi w związku z tym być jasne, jednoznaczne i precyzyjne, tak aby było zrozumiałe dla strony. Decyzja organu administracji publicznej przyznająca określone uprawnienie powinna uprawnienie to określać wprost, bez niedomówień i możliwości różnej interpretacji. Konieczność szczegółowego sformułowania rozstrzygnięcia decyzji ma ogromne znaczenie dla strony postępowania. Jeśli bowiem decyzja rozstrzyga sprawę zainicjowaną np. wnioskiem strony, to strona ta musi mieć pewność tego, czy i w jakim zakresie skarżyć ewentualnie rozstrzygnięcie organu. W związku z tym musi w sposób jak najdokładniejszy określać przedmiot sprawy, której dotyczy. Natomiast uzasadnienie prawne powinno zawierać wyjaśnienie podstawy prawnej zawartej w decyzji, z przytoczeniem przepisów prawa.

Uchybienie to nie przyniosło negatywnych skutków dla działalności kontrolowanej Jednostki oraz wychowanka, gdyż świadczenie na kontynuowanie nauki wypłacano mu w prawidłowej wysokości. Udzielono Dyrektorowi bieżącego instruktazu w tym zakresie.

Ponadto ustalono, że pomoc na kontynuowanie nauki każdorazowo przyznawana była na podstawie pisemnego wniosku wychowanka, po zatwierdzeniu IPU (bądź jego modyfikacji) – zgodnie z art. 145 ust. 1 ustawy wrispz. W każdym analizowanym przypadku weryfikowany był okres przebywania wychowanka w pieczy zastępczej, uprawniający do przyznania tego świadczenia, o czym mowa w art. 141 ustawy wrispz. Wszystkie osoby usamodzielniane, którym PCPR wypłacało świadczenie, uczyły się w placówkach wskazanych w art. 146 ust. 1 ustawy wrispz. Wychowankowie kontynuowanie nauki potwierdzali dostarczając aktualne zaświadczenia ze szkół, do których uczęszczali. Z wyjaśnień przedłożonych przez Dyrektora wynika, że: *„Osoba usamodzielniana pobierająca pomoc na kontynuowanie nauki podczas składania wniosku o przyznanie ww. pomocy **zobowiązana jest do przedłożenia na początku każdego semestru zaświadczenia stwierdzającego kontynuowanie nauki.** Jest świadoma, iż niedostarczenie zaświadczenia spowoduje wstrzymanie wypłaty środków finansowych oraz wszczęcie postępowania administracyjnego, zmierzającego do uchylecia decyzji, na podstawie której zostało przyznane świadczenie. Zostaje zobowiązana również do poinformowania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece o każdej zmianie swojej sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej oraz szkolnej. Ponadto, gdy istnieje podejrzenie, iż dany wychowanek zaprzestał uczęszczania do szkoły oraz w ramach weryfikacji pracownik socjalny występuje do szkoły z prośbą o udzielenie informacji na temat sytuacji osoby usamodzielnianej tj. frekwencji na zajęciach w danym miesiącu oraz wynikach w nauce” /akta kontroli str.66/.*

Ustalono, że, co do zasady, wychowanek składając wniosek o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, podpisywał jednocześnie zobowiązanie zawarte w druku wniosku opracowanym przez PCPR o treści: *„**Zobowiązuję się do przedłożenia na początku każdego semestru zaświadczenia stwierdzającego kontynuowanie nauki.** Niedostarczenie zaświadczenia spowoduje wstrzymanie wypłaty środków finansowych oraz wszczęcie postępowania administracyjnego, zmierzającego do uchylecia decyzji na podstawie, której przyznane zostało świadczenie. Zobowiązuję się informować Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Ornece o każdej zmianie mojej sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej oraz szkolnej. Zostałem/łam poinformowany/na o tym, że: 1) niewykonanie przez*

osobę usamodzielnianą zadań określonych w IPU może spowodować odmowę lub zawieszenie wypłacania świadczeń pieniężnych” /akta kontroli str. 23/. Ponadto podpisując IPU wychowanek zobowiązywał się: „do realizacji poszczególnych postanowień programu oraz ścisłej współpracy z opiekunem usamodzielnienia jak również do informowania PCPR o wszelkich zmianach (w tym sytuacji finansowej) i trudnościach wynikających z realizacji niniejszego programu” /akta kontroli str. 59/.

Analiza dokumentacji wykazała, że w praktyce PCPR wymagało od wychowanków zaświadczeń potwierdzających kontynuowanie nauki znacznie częściej niż na początku każdego semestru. Centrum z urzędu występowało również do szkół z wnioskiem o udostępnienie informacji dotyczących kontynuowania nauki w trakcie trwania semestru przez wychowanków, ich frekwencji oraz wyników w nauce, w celu zweryfikowania ich dalszych uprawnień do wypłaty tego świadczenia /akta kontroli str. 113/. Ustalono, że była to częsta praktyka stosowana przez PCPR, co w opinii organu kontroli stanowi nadużycie. Art. 147 ustawy wrispz wskazuje konkretne okoliczności, kiedy pomoc na kontynuowanie nauki nie przysługuje, natomiast art. 148 ustawy wrispz określa, kiedy tę pomoc można zawiesić. Z żadnego z nich nie wynika, że frekwencja czy wyniki w nauce są tymi przesłankami. Pełnoletni wychowankowie pieczy zastępczej będący w procesie usamodzielniania mają prawo do poszanowania ich prywatności i autonomii, zapisy ustawy wrispz również nie przewidują możliwości sprawdzania frekwencji czy wyników w nauce. PCPR wymagał od usamodzielnionych wychowanków przestrzegania nie zawsze jasno określonych reguł, nie wynikających ani z przepisów, ani z zapisów IPU.

Ustalono, że:

- ✓ decyzje przyznające pomoc na kontynuowanie nauki wydawane były zgodnie z żądaniem strony,
- ✓ wysokość pomocy na kontynuowanie nauki była zgodna z obowiązującymi przepisami, w tym zawartymi w Obwieszczeniach,
- ✓ decyzje doręczano wychowankom skutecznie – wysyłano je za zwrotnym potwierdzeniem odbioru bądź wychowankowie odbierali je osobiście,
- ✓ wszystkie analizowane postępowania zakończono w terminie określonym w art. 35 § 3 Kpa, tj. w ciągu miesiąca od dnia złożenia wniosku,
- ✓ z treści decyzji wynika, że pomoc na kontynuowanie nauki przyznawana była na czas trwania nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25-go roku życia, a przyznane świadczenie winno być przekazywane do dnia 10 każdego miesiąca na konto bankowe wskazane przez wychowanka,
- ✓ pomoc na kontynuowanie nauki wpłacana była na rachunki bankowe wskazane przez wychowanków, na co wskazują przedłożone kontrolującym potwierdzenia dokonania przelewów, jednakże nie zawsze w terminie i w sposób wskazany w rozstrzygnięciu decyzji, co szczegółowo opisano poniżej.

Organ kontroli stwierdził następujące nieprawidłowości i uchybienia w zakresie udzielania pomocy na kontynuowanie nauki:

1) Niewypłacanie przyznanej decyzją pomocy:

Wychowance w wykazie pod poz. 22, której decyzją z dnia 4 listopada 2024 r., znak: PCPR.PZ.468.304.KN-17.2024 przyznano pomoc na kontynuowanie nauki od dnia 1 października 2024 r. nigdy nie wypłacano przyznanej decyzją pomocy /akta kontroli str. 114-

118/. Dyrektor, zapytana o przyczyny powstania tej nieprawidłowości poinformowała: „Decyzją z dnia 04.11.2024 r. znak PCPR.PZ.468.304.KN-17.2024 Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] została przyznana pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki. Zgodnie z załączonym zaświadczeniem do wniosku z dnia 28.10.2024 r., było ono ważne 1 miesiąc tj. do dnia 27.11.2024 r. Kolejne przedstawione przez Panią [tu wskazano nazwisko wychowanki] zaświadczenie obejmowało okres od dnia 19.11.2024 r. do dnia 29.11.2024 r. W związku z otrzymanym zaświadczeniem ważnym jedynie 10 dni, dnia 21.11.2024 r. wystąpiono do Publicznej Policealnej Szkoły „Cosinus Plus” w Olsztynie z prośbą o frekwencję [tu wskazano nazwisko wychowanki] w miesiącu listopadzie 2024 r. Z odpowiedzi szkoły z dnia 26.11.2024 r. (data wpływu 29.11.2024 r.) wynika, iż Pani [tu wskazano nazwisko wychowanki] nie uczestniczyła w żadnych zajęciach. Kolejno mając informację, iż Pani [tu wskazano nazwisko wychowanki] w miesiącu listopadzie 2024 r., nie uczestniczyła w żadnych zajęciach podjęto decyzję o sprawdzeniu jej frekwencji za miesiąc październik 2024 r. W dniu 02.12.2024 r. wszczęto postępowanie administracyjne w sprawie zasadności wypłaty pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki. W odpowiedzi ze szkoły z dnia 03.12.2024 r. (data wpływu 12.12.2024 r.) wynikało, iż Pani [tu wskazano nazwisko wychowanki] w październiku 2024 r. również nie uczestniczyła w żadnych zajęciach. Dnia 23.12.2024 r. decyzja nr PCPR.PZ.468.304.KN-17.2024 r. została uchylona z uwagi na brak frekwencji w miesiącu październiku i listopadzie, co było jednoznaczne z niekontynuowaniem nauki przez Panią [tu wskazano nazwisko wychowanki]” **/akta kontroli str. 119-121 oraz 122-132/.**

Kontrolujący ustalili, że decyzję przyznającą wychowance pomoc na kontynuowanie nauki uchylono decyzją z dnia 23 grudnia 2024 r. znak: PCPR.PZ.468.312.KN-19.2024 **/akta kontroli str. 133-136/.**

Ustawa wrispz nie precyzuje w jaki sposób ani jak często należy weryfikować, czy osoby usamodzielniane uczęszczają na zajęcia bądź jakie osiągają wyniki w nauce. Z informacji przekazanych przez Dyrektora oraz dokumentów, takich jak wniosek o przyznanie świadczenia na kontynuowanie nauki oraz IPU (co opisano szczegółowo we wcześniejszej części wystąpienia) wynika, że co do zasady wychowanki ma przedkładać zaświadczenie o kontynuowaniu nauki na początku każdego semestru. W ocenie organu kontroli, jeżeli PCPR uważa, że wychowanki powinien z jakiegoś powodu częściej udowadniać, że nadal kontynuuje naukę np. jeśli występuje zagrożenie nierealizowania obowiązku szkolonego, powinno być to z nim jasno ustalone, a ustalenia te powinny być udokumentowane. Zgodnie z art. 145 ust. 1 pkt 2 ustawy wrispz to właśnie IPU jest dokumentem, który powinien określać sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych. Na podstawie analizy IPU wychowanki i jego modyfikacji ustalono, że zawarto w nich jedynie informacje, że: wychowanka będzie kontynuowała naukę w szkole policealnej, dotychczas nie miała żadnych opóźnień w kształceniu, oraz że ewentualną przeszkodą w zdobyciu wykształcenia są trudne warunki materialne **/akta kontroli str. 137-141/.** Ponadto z zaświadczeń wystawianych przez szkołę policealną wynika, że wychowanka jest słuchaczką szkoły, a brak frekwencji nie jest jednoznaczny ze skreśleniem jej z listy słuchaczy i tym samym z niezaliczeniem semestru. Zauważyć również należy, iż daty wskazywane w zaświadczeniach ze szkoły w sformułowaniu „zaświadczenie ważne jest [tu wskazywana kontra data]” oznaczają tylko czas do kiedy osoba posiadająca dane zaświadczenie może się nim posługiwać, **nie odnoszą się natomiast do faktu posiadania statusu ucznia danej szkoły.** W każdym z poddanych analizie zaświadczeń jest zapis, że wychowanka „jest słuchaczką szkoły” i podawany jest planowany termin zakończenia szkoły **/akta kontroli str. 129-130, 132/.** Ponadto z informacji otrzymywanych przez Centrum ze szkoły (o które występowało PCPR) również jednoznacznie wynika, że wychowanka „jest słuchaczką” **/akta kontroli str. 142-145/.**

W ocenie organu kontroli nawet jeśli PCPR zakładało, że wychowanka może nie kontynuować nauki, winien działać w tej sprawie w zakresie obowiązujących przepisów prawa, określonego w szczególności w ustawie wrispz oraz Kpa. Nie mógł stosować dowolności w realizacji postanowień decyzji pozostającej w obiegu prawnym, nie wypłacając wychowance pomocy na kontynuowanie nauki. Rozstrzygnięcie postępowania administracyjnego w sprawie uchylenia pomocy na kontynuowanie nauki PCPR powinno być oparte o rzetelną analizę i ocenę zebranego i udokumentowanego materiału dowodowego. Tymczasem w uzasadnieniu decyzji uchylającej pomoc na kontynuowanie nauki wskazano min., że *„Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie kontaktowało się z Panią celem przypomnienia Pani o terminowym przedstawianiu zaświadczeń ze szkoły. Ponadto zapewniała Pani pracownika „Centrum” o uczęszczaniu na zajęcia zgodnie z planem lekcyjnym oraz utrzymywaniem wymaganej frekwencji”* /akta kontroli str. 134/. Jednakże w dokumentacji wychowanki brak jest dowodów na przytoczone w uzasadnieniu decyzji argumenty.

Celem pomocy na kontynuowanie nauki jest umożliwienie osobie usamodzielnianej zdobycia wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Niewypłacanie wychowance przyznanego decyzją administracyjną świadczenia na kontynuowanie nauki, pozbawiło ją środków finansowych na realizację tego celu. PCPR rozliczało wychowankę z tego w jaki sposób kontynuuje naukę, czy regularnie uczęszcza do szkoły, nie udzielając jej jednocześnie żadnego wsparcia, by cel ten mogła realizować. W dokumentacji brak jest jakiegokolwiek dowodu na to, że Centrum próbowało ustalić z jakiego powodu wychowanka nie uczęszcza na zajęcia. Być może spowodowane to było właśnie brakiem środków na dojazdy do szkoły, która znajdowała się poza miejscowością jej zamieszkania. Podkreślić należy, że to właśnie do zadań własnych powiatu, w myśl art. 180 pkt 3 ustawy wrispz, należy organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym przez wpieranie procesu usamodzielniania, tym samym wspieranie wychowanka w jego decyzjach i pomoc w rozwiązywaniu sytuacji trudnych czy nastroczających mu problemy.

2) Nieterminowa wypłata świadczeń, które zgodnie z treścią wydanych decyzji winny być wypłacone do 10-go dnia każdego miesiąca, wychowankom:

- w wykazie pod poz. 19 (świadczenie za listopad 2024 r. wypłacono 25 listopada 2024 r. a za luty 2025 r. wypłacono 26 lutego 2025 r.). Dyrektor wyjaśnił, że: *„Zaświadczenie załączone przez Panią [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] do wniosku o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki z dnia 12.09.2024 r. było ważne do dnia 11.11.2024 r. Dnia 22.11.2024 r. Pani [tu wskazano nazwisko wychowanki] przedstawiła kolejne zaświadczenie, którego ważność datowana była na dzień 21.01.2025 r. W PCPR obowiązuje wewnętrzny obieg dokumentów. „Centrum” przyjmuje również zasadę, iż w przypadku niedostarczenia przez wychowanka zaświadczenia za pełny miesiąc do 10 dnia każdego miesiąca, świadczenie wypłacane jest po zebraniu większej ilości zaświadczeń i wypłacane 1 raz w tygodniu. Wobec powyższego wypłata świadczenia dla Pani [tu wskazano nazwisko wychowanki] nastąpiła dnia 25.11.2024 r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lidzbarku Warmińskim z siedzibą w Orniecie wypłaca świadczenia po uzyskaniu zaświadczenia/zaświadczeń obejmującego pełny miesiąc kalendarzowy, za który należna jest pomoc. W miesiącu luty 2025 r. pomimo tego, iż wychowanka była zobligowana na początku każdego semestru przedstawić zaświadczenie potwierdzające fakt kontynuowania nauki, Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] dostarczyła zaświadczenie do PCPR dopiero dnia 19.02.2025 r. W związku z tym wypłata świadczenia nastąpiła dnia 26.02.2025 r.”* /akta kontroli str.146-147/,

- w wykazie pod poz. 21 (pomoc na kontynuowanie nauki za październik 2024 r. i listopad 2024 r., wypłacono 14 listopada 2024 r.). Dyrektor wyjaśnił, że: „Decyzja w sprawie odwieszenia pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki została wydana dnia 30.10.2024 r. Dnia 6.11.2024 r. nastąpił odbiór decyzji. W dniu 8.11.2024 r. (piątek) do PCPR wpłynęło oświadczenie wychowanka o rzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania od decyzji. W PCPR obowiązuje wewnętrzny obieg dokumentów. W przypadku, kiedy pracownik merytoryczny otrzymał dokument umożliwiający wypłatę należnego świadczenia (oświadczenie o rzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania od decyzji), sporządził listę wstępną, a następnie przekazał ją pracownikowi, który sporządził listę wypłat i dokonał wypłaty po uzyskaniu odpowiednich podpisów. W sytuacji, kiedy nie jest to możliwe (otrzymanie dokumentu tuż przed zakończeniem dnia pracy bądź kolejnego dnia roboczego) świadczenie wypłacane jest po zebraniu większej ilości zaświadczeń i wypłacane 1 raz w tygodniu. Wobec powyższego pomoc na kontynuowanie nauki została wypłacona dnia 14.11.2024 r.” /akta kontroli str. 98/.

Wypłata pomocy na kontynuowanie nauki winna być dokonywana zgodnie z postanowieniami dotyczącymi terminu wypłaty zawartymi w rozstrzygnięciu decyzji. Jeżeli PCPR w praktyce stosuje inne zasady wypłaty świadczeń, niż wynika to z rozstrzygnięcia decyzji, winien wskazać je precyzyjnie w rozstrzygnięciu np., że pomoc wypłacana jest do 10-tego każdego miesiąca, poza miesiącami, w których rozpoczyna się nowy semestr, kiedy to wypłata następuje niezwłocznie po dostarczeniu zaświadczenia potwierdzającego kontynuowanie nauki. Ponadto, art. 108 Kpa przewiduje możliwość nadania decyzji rygoru natychmiastowej wykonalności, co mogłoby w przyszłości zapobiegać przedłużaniu terminów wypłat, zwłaszcza w sytuacjach, gdy decyzje wydawane są tuż przed dniem planowanej wypłaty.

Uchybienie, polegające na wypłacaniu pomocy niezgodnie z terminem wskazanym w rozstrzygnięciu decyzji, skutkowało pozbawieniem wychowanków przysługujących środków finansowych w określonych terminach.

3) Niepowiadomienie o wszczęciu postępowania z urzędu:

W przypadku wychowanka w wykazie pod poz. 21 nie zawiadomiono go o wszczęciu z urzędu postępowania administracyjnego w sprawie zawieszenia mu pomocy na kontynuowanie nauki, zakończonego wydaniem decyzji z dnia 5 czerwca 2023 r., znak: PCPR.PZ.468.177.KN-16.2023. Dyrektor w odpowiedzi na zapytanie o przyczynę powstania tego uchybienia poinformował, że „Pracownik po uzyskaniu kompletu dokumentów z PCPR w Olsztynie dot. powrotu Pana [tu wskazano imię i nazwisko wychowanka] do rodziny zastępczej na ich podstawie zawiesił decyzję o przyznaniu pomocy na kontynuowanie nauki nie wszczynając postępowania administracyjnego” /akta kontroli str. 98/.

Organ kontroli ustalił, że usamodzielniony wychowanek w dniu 24 marca 2023 r. zwrócił się do Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie (właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej, w której przebywał wychowanek) z prośbą o wyrażenie zgody na jego powrót do rodziny zastępczej, z uwagi na problemy z samodzielnym funkcjonowaniem po opuszczeniu rodziny zastępczej. Rodzina zastępcza wyraziła zgodę na jego powrót. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Olsztynie stwierdziło, że powrót wychowanka do rodziny zastępczej jest zasadny i przekazało jego wniosek do kontrolowanej Jednostki, by Dyrektor wyraził swoją zgodę (jako kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu

właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki). Dyrektor wyraził zgodę na powrót wychowanka do rodziny.

Wyrażenie zgody na powrót wychowanka do rodziny zastępczej nie nastąpiło w trybie Kpa i stanowiło odrębną czynność od postępowania administracyjnego w sprawie zawieszenia pomocy na kontynuowanie nauki. Zgodnie z art. 152a ustawy wrispsz zawieszenie pomocy na kontynuowanie nauki, w związku z powrotem wychowanka do rodziny zastępczej i przerwanie procesu usamodzielnienia **następuje z urzędu, w drodze decyzji**. Zatem zgodnie z art. 61 § 4 Kpa, PCPR winno było wszcząć z urzędu postępowanie w sprawie zawieszenia pomocy na kontynuowanie nauki, o czym powinno zawiadomić wychowanka jako stronę tego postępowania. Zgodnie z art. 10 § 1 Kpa, PCPR winien też zapewnić wychowankowi jako stronie postępowania, czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwić mu wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań.

Pomimo, iż nie stwierdzono negatywnych skutków tego uchybienia dla działalności kontrolowanej Jednostki oraz wychowanka, organ administracji publicznej zobowiązany jest do procedowania zgodnie z wyrażonymi w art. 8 i 9 Kpa zasadami pogłębiania zaufania uczestników postępowania do władzy publicznej i wyczerpującego udzielania informacji stronom.

4) Nieprzyznanie należnej pomocy:

Wychowanka w wykazie pod poz. 22 w dniu 3 marca 2025 r. złożyła wniosek o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, załączając do niego zaświadczenie ze szkoły potwierdzające, że kontynuuje naukę. Z notatki służbowej z dnia 12 marca 2025 r. sporządzonej przez pracownika PCPR wynika, że wychowanka złożyła kserokopię wniosku, nie zawierającą jej odrębnego podpisu. Pracownik PCPR skontaktował się z wychowanką i poinformował ją o konieczności złożenia na wniosku „*własnoręcznego podpisu*” oraz, że jej wniosek nie został zaopiniowany przez opiekuna usamodzielnienia, lecz przez osobę, która pełniła funkcję rodziny zastępczej [wzór wniosku opracowany przez PCPR uwzględnia opinię opiekuna usamodzielnienia w sprawie zasadności przyznania pomocy]. Z oświadczenia wychowanki z dnia 25 marca 2025 r. wynika, że złożyła ona odrębny podpis na wniosku.

Przepisy ustawy wrispsz nie przewidują, że warunkiem koniecznym do otrzymania pomocy na kontynuowanie nauki jest pozytywne zaopiniowanie wniosku przez opiekuna usamodzielnienia. Takich zapisów nie ma również w żadnym z innych dokumentów, w tym w szczególności w IPU **/akta kontroli str. 137-141/**. W odpowiedzi na pytanie o przyczynę powstania tej nieprawidłowości Dyrektor poinformował, że: „*Dnia 12.03.2025 r. skontaktowano się z Panią [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] (notatka z dnia 12.03.2025 r.) w sprawie kserokopii podpisów z prośbą o uzupełnienie wniosku o oryginalne podpisy. Z uwagi na to, iż opiekun usamodzielnienia obejmuje wsparciem wychowanka pieczy zastępczej w procesie osiągania samodzielności poprzez opracowywanie i realizację Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, współpracę z rodziną i środowiskiem lokalnym oraz pełni rolę doradcy i przewodnika w dorosłym życiu, opiekun powinien znać dokumentację podopiecznego, udzielać wsparcia w ważnych kwestiach życiowych oraz motywować wychowanka do realizacji założonych celów. Ponadto Pani [tu wskazano nazwisko wychowanki] podczas opracowywania IPU wskazała opiekuna usamodzielnienia jako osobę wspomagającą do realizacji zadań m.in. uzyskania wykształcenia. PCPR nie stosuje praktyki zobowiązywania wychowanków do wycofania wniosku o przyznanie pomocy. Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] złożyła wniosek przedstawiając opinię*

rodziny zastępczej, a nie opiekuna usamodzielnienia o czym została poinformowana. Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] nie mogąc skontaktować się z opiekunem podjęła samodzielną decyzję i zwróciła się z prośbą o wycofanie złożonego wniosku, gdyż chciała ustalić to z właściwym opiekunem usamodzielnienia” /akta kontroli str. 148-160/.

Wyjaśnień Dyrektora nie potwierdzają jednak działania podjęte przez PCPR w tej sprawie. Z notatek służbowych sporządzonych przez pracownika PCPR wynika, że wychowanka była informowana ustnie o konieczności uzupełnienia wniosku o opinię opiekuna usamodzielnienia (co potwierdzają także wyjaśnienia Dyrektora). Otrzymując takie informacje od pracownika PCPR wychowanka przekonana była zatem, że uzyskanie pozytywnej opinii opiekuna usamodzielnienia jest warunkiem niezbędnym, by jej wniosek został rozpatrzony i by mogła otrzymać pomoc na kontynuowanie nauki. Za taką oceną organu kontroli przemawia również fakt, że PCPR przez prawie miesiąc nie podejmowało żadnych czynności administracyjnych w prowadzonym postępowaniu, w tym nie wydało decyzji bez zbędnej zwłoki, nie zastosowało się również do zasad wyrażonych w art. 9, 10 i 12 Kpa. Wychowanka uzyskując takie informacje od pracownika PCPR, mogła czuć się zobowiązana do wycofania wniosku o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki i złożenie go ponownie po uzyskaniu opinii opiekuna usamodzielnienia. Wątpliwe jest zatem wyjaśnienie, że wycofała go z własnej woli, pozbawiając się tym samym pomocy na kontynuowanie nauki. Ponadto PCPR nie wezwało wychowanki do uzupełnienia braków formalnych wniosku (podpisu) i uzupełnienia innych informacji (opinii opiekuna usamodzielnienia), zgodnie z przepisami Kpa. Jak wynika z wyjaśnienia Dyrektora opiekun usamodzielnienia winien być osobą udzielającą wychowankowi wsparcia w zdobyciu wykształcenia. Pozbawianie wychowanki możliwości uzyskania pomocy na kontynuowanie nauki, której celem jest wsparcie w zdobyciu wykształcenia, z powodu braku opinii opiekuna usamodzielnienia przeczy tej idei. Nadmienić należy, że z notatki służbowej sporządzonej przez pracownika PCPR w dniu 31 marca 2025 r. wynika, że wychowanka miała trudność ze skontaktowaniem się z opiekunem usamodzielnienia. Analiza dokumentacji tej wychowanki, wykazała, że faktyczną pomoc na kontynuowanie nauki **otrzymała dopiero po złożeniu trzeciego wniosku** (pierwszą pomoc przyznano jej decyzją, którą następnie uchylono nie wypłacając świadczenia, drugi wniosek o przyznanie pomocy wychowanka wycofała, bo w ocenie PCPR jej wniosek zaopiniował niewłaściwy opiekun usamodzielnienia – co opisano w niniejszym wystąpieniu). Po raz kolejny należy przypomnieć, że to właśnie do zadań własnych powiatu należy organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym.

W ocenie organu kontroli niedopuszczalne jest stosowanie w postępowaniu administracyjnym w sprawie przyznania pomocy na kontynuowanie nauki kryteriów innych niż przewidziane w przepisach prawa i tym samym pozbawianie wychowanków przysługującego im wsparcia. Wskutek tej nieprawidłowości wychowanka nie otrzymała pomocy na kontynuowanie nauki.

5) Przedterminowe uchylenie decyzji:

Wychowance w wykazie pod poz. 19 decyzją z dnia 11 października 2024 r., znak: PCPR.PZ.468.290.KN-15.2024 przyznano pomoc na kontynuowanie nauki. W dniu 1 sierpnia 2025 r. do PCPR wpłynęło zaświadczenie ze szkoły, do której uczęszczała wychowanka, że zrezygnowała ona z nauki z dniem 31 lipca 2025 r. W dniu 8 sierpnia 2025 r. wychowanka wraz z opiekunem usamodzielnienia dokonała modyfikacji IPU, którą zatwierdził Dyrektor, z której również wynika, że zrezygnowała ona z nauki z dniem 31 lipca 2025 r. Kontrolujący ustalili, że

w dniu 11 sierpnia 2025 r. decyzją znak: PCPR.PZ.468.107.KN-17.2025 r. uchylono z dniem 30 czerwca 2025 r. decyzję przyznającą wychowance pomoc na kontynuowanie nauki. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że pomoc na kontynuowanie nauki nie przysługuje wychowance od 1 lipca 2025 r. Ponadto kontrolujący ustalili, że pomoc na kontynuowanie nauki wypłacano wychowance jedynie do czerwca 2025 r. (nie wypłacono jej do 10-tego lipca za lipiec 2025 r., zgodnie z pozostającą w mocy prawnej decyzją przyznającą pomoc na kontynuowanie nauki). W odpowiedzi na przyczynę powstania tej nieprawidłowości Dyrektor wyjaśnił, że: *„Zgodnie z opinią radcy prawnego, Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] należało uchylić decyzję przyznającą pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki z dniem 30.06.2025 r., z uwagi na to, iż zrezygnowała z nauki w Branżowej Szkole II Stopnia z dniem 31.07.2025 r. tj. w trakcie trwania roku szkolnego, przerywając naukę. Z uwagi na stały kontakt pracownika socjalnego z wychowanką [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] oraz jej deklaracjami o dostarczeniu zaświadczenia potwierdzającego fakt kontynuowania nauki i nagminnym braku wykonania tego obowiązku oraz w związku z tym, że dochodziło do sytuacji nierealizowania przez nią edukacji szkolnej, wstrzymano [tu wskazano nazwisko wychowanki] wypłatę świadczenia za miesiąc lipiec 2025 r. Kierując się brakiem podstaw do wypłaty świadczenia na kontynuowanie nauki przez wychowankę oraz racjonalnością wydatkowania środków publicznych nie wypłacono niniejszej pomocy dla Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki]. Dnia 8.08.2025 r. Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki] przedstawiła w „Centrum” oświadczenie, iż dnia 31.07.2025 r. zrezygnowała z nauki. W związku z trudnościami związanymi z odzyskiwaniem nienależnie pobranych świadczeń przez wychowanków i nagminnym niedopełnianiu obowiązku przedstawiania zaświadczenia o kontynuowaniu nauki w szkole podjęto decyzję o niewypłaceniu świadczenia za miesiąc lipiec 2025 r. dla Pani [tu wskazano imię i nazwisko wychowanki]” /akta kontroli str. 161-182/.*

W wyjaśnieniu wskazane jest, że wychowanka nagminnie nie dostarczała zaświadczenia ze szkoły o kontynuowaniu nauki, na co brak jest dowodu w przedłożonej dokumentacji. Wynika z niej natomiast, że wychowanka **zgodnie z zasadami w przyjętych PCPR, do stosowania których zobowiązała się podpisując IPU i wniosek o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, dostarczyła w dniu 19 lutego 2025 r. zaświadczenie, że jest uczniem drugiego semestru Szkoły Branżowej II Stopnia w [...]** /akta kontroli str.168/. W przedłożonej kontrolującym dokumentacji wychowanki brak jest jakiegokolwiek udokumentowanej informacji o tym, że nie realizuje ona obowiązku szkolnego oraz, że jest zobowiązana dostarczać zaświadczenie o kontynuowaniu nauki częściej niż na początku każdego semestru. Niezrozumiałe jest zatem z jakiego powodu PCPR żądało od wychowanki przedłożenia zaświadczenia o kontynuowaniu nauki w lipcu 2025 r. W opinii organu kontroli wstrzymanie wypłaty pomocy na kontynuowanie nauki za miesiąc lipiec 2025 r. było bezpodstawne, nieuprawnione i nie poparte żadnym materiałem dowodowym.

Ponadto zgodnie z art. 146 ust. 4 ustawy wrispsz pomoc na kontynuowanie nauki przysługuje w czasie trwania odpowiednio roku szkolnego, roku akademickiego, kursu albo przygotowania zawodowego. Zgodnie z prawem oświatowym rok szkolny w Polsce trwa od 1 września do 30 sierpnia, **obejmuje więc również okres wakacji**. Pomoc na kontynuowanie nauki przysługiwała zatem wychowance do czasu jej rezygnacji z nauki z dniem 31 lipca 2025 r.

W opinii organu kontroli niedopuszczalne jest procedowanie postępowania w oparciu o przekonanie, że większość wychowanków nagminnie niedopełnia obowiązków związanych

z usamodzielnieniem. Jeżeli PCPR podejrzewał (co nie jest udokumentowane), że wychowanka nie kontynuuje nauki, powinien zgromadzić rzetelny materiał dowodowy w sprawie, a ewentualne postępowanie administracyjne w sprawie o uchylenie decyzji prowadzić w trybie przewidzianym w Kpa.

Przyczyną powstania tej nieprawidłowości była zatem niewłaściwa interpretacja przepisów oraz niestosowanie przepisów, w tym zasad ogólnych Kpa. Nieprawidłowość ta skutkowałą pozbawieniem wychowanki należytej jej pomocy na kontynuowanie nauki w miesiącu lipcu 2025 r., wbrew obowiązującym przepisom prawa.

6) Odmowa przyznania pomocy wskutek niewłaściwej interpretacji przepisów

W toku analizy dokumentacji ustalono, że w dniu 7 maja 2025 r. do Centrum wpłynął wniosek wychowanki (poz. 33 w wykazie) o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki **/akta kontroli str. 183-188/** wraz z modyfikacją IPU **/akta kontroli str. 189, 190-194/**. Z modyfikacji IPU wynika, że wychowanka „*opuściła rodzinę zastępczą w dniu 31.03.2025 r.*” oraz, że podejmuje prace dorywcze za granicą. Do wniosku dołączone było: zaświadczenie ze szkoły z dnia 5 maja 2025 r., zawierające informację, że wnioskodawca jest uczennicą klasy III Liceum Ogólnokształcącego oraz „*Aktualizacja sytuacji osoby usamodzielnianej*” dokonana przez pracownika Centrum. Wynika z niej, że wychowanka „*zamieszkuje w domu rodziny zastępczej*” oraz, że pracuje „*dorywczo za granicą*” **/akta kontroli str. 195 i 196-198/**.

Kontrolujący ustalili również, że w dokumentacji wychowanki znajdował się wydruk korespondencji mailowej z PCPR, z którego wynika, że w dniu 26 maja 2025 r. pracownik Centrum wysłał do niej wiadomość z prośbą o „*informację o aktualnym miejscu zamieszkania/pobytu, oraz z jaką częstotliwością zjeżdża Pani do Polski, na jaki czas. Czy uczęszcza Pani na zajęcia stacjonarne, które odbywają się na kierunku czy tylko uczestniczy Pani w zajęciach on-line*”. W dniu 2 czerwca 2025 r. do Centrum wpłynęła mailowo odpowiedź, że „*aktualnym miejscem pobytu [wychowanki] jest Holandia. Do Polski przyjeżdżam średnio co trzy miesiące, zazwyczaj na okres około tygodnia. Jestem uczennicą liceum i uczestniczę wyłącznie w zajęciach w formie on-line. Nie uczęszczam na zajęcia stacjonarne*” **/akta kontroli str.199/**.

Następnego dnia tj. 3 czerwca 2025 r. do wychowanki wysłano zawiadomienie o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy, podając jako przyczynę „*konieczność zgromadzenia dokumentacji niezbędnej do rozpatrzenia wniosku*”, wyznaczając jednocześnie nowy termin załatwienia sprawy „*do dnia 6 lipca 2025r.*” **/akta kontroli str. 200-201/**. Analiza akt sprawy nie potwierdziła jednak, aby po 3 czerwca 2025 r. podejmowano jakiegokolwiek czynności wyjaśniające w toczącym się postępowaniu. Wszystkie zebrane dowodowy i informacje niezbędne do wydania decyzji znajdowały się już na dzień 3 czerwca 2025 r. w aktach postępowania **/akta kontroli str. 183-199/**. W dniu 26 czerwca 2025 r. decyzją PCPR.PZ.468.75.KN-13.2025, bez wcześniejszego zawiadomienia wychowanki o fakcie, iż rozstrzygnięcie nie będzie zgodne z żądaniem strony, postanowiono odmówić jej przyznania pomocy na kontynuowanie nauki **/akta kontroli str. 202-204/**.

W opisanym powyżej postępowaniu administracyjnym stwierdzono następujące uchybienia i nieprawidłowości:

- ✓ nie zapewniono wychowance, w myśl art. 10 § 1 Kpa, czynnego udziału w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji nie umożliwiono jej wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłaszanych żądań;
- ✓ postępowanie prowadzono z naruszeniem art. 79a Kpa, w myśl którego w postępowaniu wszczętym na wniosek strony organ administracji publicznej obowiązany jest do wskazania przesłanek zależnych od strony, które nie zostały na dzień wysłania informacji spełnione lub wykazane, co mogłoby skutkować wydaniem decyzji niezgodnej z żądaniem strony;
- ✓ postępowanie prowadzono z naruszeniem art. 9 Kpa, zgodnie z którym organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. W myśl tej zasady organy winny czuwać nad tym, aby strony postępowania nie poniosły szkody z powodu niezajomości prawa i w tym celu udzielać im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek;
- ✓ bez uzasadnienia wydłużono termin wydania decyzji – zgodnie z art. 35 § 1 Kpa organ administracji publicznej obowiązany jest załatwić sprawę bez zbędnej zwłoki, a w myśl art. 12 § 1 Kpa, winien też działać w sprawie wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do jej załatwienia;
- ✓ w toczącej się na wniosek strony sprawie o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, wszczęto 3 czerwca 2025 r. również postępowanie z urzędu o zasadności przyznania pomocy na kontynuowanie nauki, które nie zostało zakończone do dnia zakończenia czynności kontrolnych **/akta kontroli str. 205-206/**.

Zapytany o przyczynę niepoinformowania strony o wszczęciu postępowania Dyrektor wyjaśnił, że *„w myśl art. 61 § 3 Kpa datą wszczęcia postępowania na żądanie strony jest dzień doręczenia żądania organowi administracji publicznej. (...) Ponadto, iż sprawa wymagała analizy dokumentów organ przedłużył termin załatwienia sprawy ustalając nowy celem swobodnego wypowiedzenia się wychowanki w sprawie. Dokonał tego przed upływem miesiąca od złożenia wniosku wiedząc, że nie jest możliwe załatwienie sprawy w ustawowym terminie 1 miesiąca. Decyzja odmowna została wydana dnia 26.06.2025 r.”* **/akta kontroli str. 207-211/**. Niemniej, z analizy dokumentów będących aktami sprawy nie wynika, aby po dniu 3 czerwca 2025 r. (data wysłania zawiadomienia o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy) dokonano jakichkolwiek nowych ustaleń. Nie sposób zatem zgodzić się z wyjaśnieniami Dyrektora, gdyż wspomniane wcześniej zawiadomienie o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy, nie zawierało informacji, o których mowa w art. 10 § 1 Kpa. **/akta kontroli str. 200/**. Takim procedowaniem organ pozbawił stronę czynnego udziału w toku postępowania, a przed wydaniem decyzji nie umożliwił stronie wypowiedzenia się co do zebranych dowodów, materiałów oraz zgłaszanych żądań.

W uzasadnieniu opisanej decyzji odmownej, organ wydając decyzję powołał się na art. 5 ust. 1 pkt 1 lit a ustawy wrispz, w myśl którego cytowaną ustawę stosuje się do osób posiadających obywatelstwo polskie, mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Następnie w treści uzasadnienia organ stwierdził, że *„mając na uwadze fakt, iż obecnie przebywa Pani poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej tj. w Holandii brak jest przesłanek do przyznania pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki”*.

W myśl art. 107 § 3 Kpa uzasadnienie faktyczne i prawne powinno zawierać wskazanie okoliczności faktycznych i prawnych, którymi organ administracji publicznej kierował się przy podejmowaniu decyzji. W szczególności powinno ono zawierać ocenę zebranego w postępowaniu materiału dowodowego, dokonaną przez organ, wykładnię stosownych przepisów oraz ocenę przyjętego stanu faktycznego w świetle obowiązującego prawa. Organ administracji publicznej obowiązany jest do wyjaśnienia stronie zasadności przesłanek, którymi się kierował przy załatwieniu sprawy. Z art. 77 § 1 i art. 80 Kpa wynika obowiązek wyczerpującej oceny zagrozonego materiału dowodowego, a ocena ta powinna znaleźć pełne odzwierciedlenie w uzasadnieniu decyzji administracyjnej. Niewyjaśnienie wszystkich okoliczności mających istotne znaczenie w sprawie oraz nieuzasadnienie decyzji w sposób wyczerpujący/właściwy **narusza podstawowe zasady postępowania administracyjnego i stanowi podstawę do uchylenia przez sąd administracyjny zaskarżonej decyzji** (wyr. WSAw Warszawie z 17 lutego 2006 r., VI SA/Wa 985/05). Ponadto, w ocenie organu kontroli, uzasadnienie niniejszej decyzji niezgodne było ze stanem faktycznym i prawnym. Zgodnie z art. 25 Ustawy dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2025. 1071 t.j.), miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Z zebranej w toku postępowania dokumentacji jak i wydanej decyzji wynika, że organ nie ustalił faktycznego miejsca zamieszkania wychowanki, a sformułowania miejsce „zamieszkania” i „pobytu” stosował zamiennie. Skutkowało to wydaniem decyzji niezgodnej z żądaniem strony, gdyż decyzją PCPR.PZ.468.75.KN-13.2025 z dnia 26.06.2025 r. odmówiono wychowance przyznania pomocy na kontynuowanie nauki **/akta kontroli str. 202-204/**. Powyższa nieprawidłowość, wynikająca z niewłaściwego stosowania prawa materialnego i procesowego, skutkowałą pozbawieniem wychowanki środków na kontynuowanie nauki.

Jak wskazano wcześniej [str. 18 wystąpienia], w dniu 3 czerwca 2025 r. do wychowanki wysłano również zawiadomienie o wszczęciu **z urzędu** postępowania w sprawie **zasadności przyznania pomocy na kontynuowanie nauki**, przywołując art. 61 § 1, 3 i 4 Kpa **/akta kontroli str. 205-206/**. Postępowanie to do dnia zakończenia kontroli nie zostało zakończone tj. nie wydano w tym zakresie decyzji administracyjnej ani nie umorzono postępowania. Tymczasem jak stanowi art. 105 § 1 Kpa, gdy postępowanie z jakiegokolwiek przyczyny stanie się bezprzedmiotowe w całości albo w części, organ administracji publicznej winien wydać decyzję o umorzeniu postępowania odpowiednio w całości albo w części. Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora wynika, że decyzja opisana powyżej (odmowa przyznania pomocy na kontynuowanie nauki na wniosek strony) jest decyzją dotyczącą powyższego zawiadomienia o wszczęciu z urzędu postępowania.

d) Przyznawanie pomocy na usamodzielnienie

W okresie objętym kontrolą, jak wynika z wykazu, pomoc na usamodzielnienie otrzymało 14 wychowanków. Analizie poddano dokumentację 5 wychowanków, którzy wnioskowali o udzielenie im pomocy na usamodzielnienie i przyznano im tę formę pomocy (w wykazie pod poz. 8, 14, 16, 21, 29).

Ustalono, że we wszystkich przypadkach pomoc przyznano im na ich pisemne wnioski **/przykład wniosku akta kontroli str. 212-220/**. Zostały spełnione przesłanki do przyznania tej pomocy tj. osoby usamodzielniane przebywały w pieczy zastępczej przez okres uprawniający je do otrzymania tego świadczenia, zgodnie z art. 141 ustawy wrispz oraz miały zatwierdzony IPU, w myśl art. 145 ust. 1 ustawy wrispz.

4 wychowankom (w wykazie pod pozycjami: 8, 14, 16, 29) pomoc ta została wypłacona jednorazowo w wysokości zgodnie z obowiązującymi przepisami, natomiast w przypadku wychowanka w wykazie pod pozycją 21, zgodnie z jego wnioskiem – rozłożona na raty.

W myśl art. 151 ust. 1 ustawy w sprawie przyznania tej formy pomocy winno nastąpić w drodze decyzji. Wszystkie wydane w tym zakresie decyzje administracyjne, co do zasady zawierały elementy wskazane w art. 107 § 1 Kpa. Uwagi dotyczące decyzji administracyjnych opisano w części c) niniejszego wystąpienia (niewłaściwe określenie organu).

- w przypadku 4 wychowanków, którym pomoc na usamodzielnienie wypłacono jednorazowo ustalono, że **nie określono terminu wypłaty świadczenia**, zobowiązując jednocześnie wychowanków do „rozliczenia się z przyznanej pomocy pieniężnej na usamodzielnienie poprzez doręczenie oryginałów faktur lub rachunków do dnia [tu wskazywano konkretny termin, to jest 2 miesiące od dnia wydania decyzji]” **/akta kontroli str. 221-229/**. Zapytana o przyczyny powyższego uchybienia, Dyrektor kontrolowanej Jednostki wyjaśniła, że „PCPR przyjął zasadę, że świadczenie wypłacane jednorazowo (pomoc na usamodzielnienie, pomoc na zagospodarowanie) wypłacane są niezwłocznie po uprawomocnieniu się decyzji lub złożeniu oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania od decyzji, a w przypadku pomocy na zagospodarowanie, także po dostarczeniu przez sklep faktury. Po przyjęciu przez Centrum faktury oraz jej sprawdzeniu przez pracownika merytorycznego zostaje ona niezwłocznie opłacona. Wówczas wychowanek zostaje poinformowany o możliwej dacie odbioru zamówionego towaru” **/akta kontroli str. 230-231/**.

Wszystkie decyzje podpisane były przez osoby uprawnione i doręczone wychowankom skutecznie. Wszystkie analizowane postępowania zakończono w terminie określonym w art. 35 § 3 Kpa, tj. w ciągu miesiąca od dnia złożenia wniosku.

Przedłożone kontrolującym potwierdzenia dokonania przelewów potwierdziły, że pomoc na usamodzielnienie wypłacano w wysokości zgodnej z wydanymi decyzjami, na rachunki bankowe wskazane przez wychowanków.

Pomoc na usamodzielnienie, stosownie do art. 149 ust. 2 ustawy w sprawie, wypłacano wychowankom nie później niż do ukończenia przez nich 26 roku życia.

- W przypadku wychowanka, któremu pomoc na usamodzielnienie wypłacano w ratach ustalono, że:

- decyzją PCPR.PZ.468.334.UP-9.2022 z 21 czerwca 2022 r. **/akta kontroli str. 232-236/** wychowankowi przyznano pomoc pieniężną na usamodzielnienie w wysokości 7.839 zł (zgodnie z obowiązującym w tym czasie Obwieszczeniem). Przyznaną kwotę podzielono na 2 raty, z czego wypłacono tylko jedną, gdyż przed wypłatą drugiej raty wychowanek na mocy art. 37 ust. 4 ustawy w sprawie powrócił do rodziny zastępczej,

- po powrocie wychowanka do rodziny zastępczej, PCPR w myśl art. 152a ustawy w sprawie nie zawiesił do dnia opuszczenia rodziny zastępczej przyznanej wcześniej pomocy. Zapytana o przyczynę powyżej nieprawidłowości Dyrektor wyjaśnił, że pomoc ta nie została zawieszona „z uwagi na przeoczenie pracownika art. 152a ustawy w sprawie” **/akta kontroli str. 237-238/**,

- na wniosek wychowanka **/akta kontroli str. 239-242/**, w dniu 14 lutego 2025 r. wydano decyzję PCPR.PZ.468.27.UP.2.2025 zmieniającą opisaną wyżej decyzję **/akta kontroli str. 243-246/**. Decyzja ta została zmieniona w zakresie liczby rat, nie zmieniono natomiast wysokości

świadczenia, które to w myśl art. 151 ust. 2 ustawy wripsz, winno być zmienione w drodze decyzji, a wysokość pomocy zgodna z obowiązującym z tym okresie Obwieszczeniem. Zapytana o przyczynę powyższej nieprawidłowości Dyrektor wyjaśniła, że „PCPR nie dokonuje zmian decyzji przyznających świadczenia pieniężne – pomoc na usamodzielnienie osobie usamodzielnionej w przypadkach określonych w art. 151 ust. 2 ustawy”, twierdząc, że „w przypadkach określonych w tym przepisie organ może a nie musi zmienić lub uchylić decyzję przyznającą pomoc dla osoby usamodzielnianej” **/akta kontroli str. 247-248/**. Niewłaściwa interpretacja przepisów przez Dyrektora PCPR skutkowałą, **zaniżeniem o kwotę 2 152 zł wysokości pomocy na usamodzielnienie**, która przysługuje wychowankowi, zgodnie z Obwieszczeniem, w wysokości 9.991 zł. Zdaniem organu kontroli omówiona sprawa wymaga wznowienia postępowania administracyjnego, w celu ustalenia właściwej wysokości pomocy i zasad jej przyznania. Ponadto decyzję przyznającą świadczenie wydano na podstawie przepisów uwzględniających kryterium dochodowe, które z dniem 1 lutego 2023 r. na mocy art. 1 pkt 45 ustawy z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz innych ustaw (Dz.U. 2022 poz. 2140) zostały uchylone.

e) Przyznanie pomocy na zagospodarowanie

Z informacji Dyrektora, stanowiącej **akta kontroli str. 249-250** wynika, że „pomoc na zagospodarowanie przez tutejsze Centrum jest przyznawana jedynie w formie rzeczowej o czym wychowankowie są informowani na etapie sporządzania IPU oraz w rozmowach indywidualnych przed złożeniem wniosku”.

W badanym okresie pomoc na zagospodarowanie otrzymało 7 wychowanków, analizie poddano teczkę 3 z nich (w wykazie pod poz. 14, 16, 29). W każdym badanym przypadku pomoc ta przyznawana była na podstawie pisemnego wniosku **/akta kontroli str. 251-262/**. Zostały spełnione przesłanki do jej przyznania: osoby usamodzielniane przebywały w pieczy zastępczej przez okres uprawniający je do otrzymania tego świadczenia, zgodnie z art. 141 ustawy wripsz oraz miały zatwierdzony IPU (bądź jego modyfikację), zgodnie z art. 145 ust. 1 ustawy wripsz. Ustalono ponadto, że w myśl art. 150 ust. 1 ustawy wripsz pomoc na zagospodarowanie była wypłacana nie później niż do ukończenia 26 roku życia przez osoby usamodzielniane, w wysokości nie niższej niż określono w Obwieszczeniu.

Decyzje administracyjne wydane w tym zakresie, podpisane były przez osobę uprawnioną, doręczane skutecznie tj. odbierane osobiście bądź wysyłane za zwrotnym potwierdzeniem odbioru **/akta kontroli str. 263-266/**. Co do zasady wydawane były zgodnie z żądaniem strony (we wniosku wychowankowie wskazywali na co przeznaczą przyznaną im pomoc). Z wyjaśnień złożonych przez Dyrektora wynika, że „osoby składające wniosek o przyznanie pomocy na zagospodarowanie przedstawiały oferty cenowe towarów, które są im niezbędne na dzień składania wniosku. Ponadto decyzje o ich wyborze podejmują samodzielnie bądź przy wsparciu opiekuna usamodzielnienia. Praktyka ta jest stosowana od początku funkcjonowania PCPR w Lidzbarku Warmiński z siedzibą w Ornie. Przyznając pomoc rzeczową kierujemy się zasadą racjonalności wydawania środków publicznych. Znając środowiska i funkcjonowanie wychowanków po opuszczeniu pieczy zastępczej stoimy na stanowisku, iż zakupiona pomoc w formie rzeczowej przysłuży się wychowankowi do polepszenia jego codziennego funkcjonowania. Ponadto w wielu przypadkach istnieje podejrzenie zmarnotrawienia środków publicznych jakimi jest pomoc na zagospodarowanie” **/akta kontroli str. 250/**. W poddanej analizie dokumentacji do wniosków dołączone były „oferty cenowe”

z konkretnych sklepów, w których rzeczy te miały być zakupione. Ustalono, że artykuły wskazane przez wychowanków kupowało, zgodnie z wydanymi decyzjami, PCPR **/akta kontroli str. 266-267/**.

Jednakże w poddanych analizie decyzjach stwierdzono uchybienia wskazane w pkt. c) na str. 6-8 niniejszego wystąpienia. W okresie podlegającym kontroli nie wydano decyzji odmownej przyznania pomocy na zagospodarowanie.

Wszystkie analizowane postępowania zakończono w terminie określonym w art. 35 § 3 Kpa, to jest w ciągu miesiąca od dnia złożenia wniosku.

f) Udzielanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia

Z informacji zawartych w wykazie wynika, że w badanym okresie Centrum nie udzielało pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. Stwierdzono, że żaden z wychowanków nie zwrócił się z wnioskiem do PCPR o udzielenie takiej pomocy, gdyż w poddanej analizie dokumentacji wychowanków brak było wniosków o tę formę wsparcia. Niemniej, z informacji udzielonej przez Dyrektora wynika, że pracownicy Centrum pomagają wychowankom wypełniać dokumenty oraz wnioski do urzędów gmin celem otrzymania mieszkań socjalnych z zasobów gminy. Niejednokrotnie również opiniują złożone wnioski.

g) Zapewnianie pomocy prawnej i psychologicznej

Z danych ujętych w wykazie wynika, że w okresie objętym kontrolą żaden z wychowanków nie skorzystał z tej formy pomocy. W dokumentacji wychowanków brak było wniosków o ten rodzaj pomocy. Z wyjaśnień przekazanych przez Dyrektora wynika, że PCPR oferuje pomoc i wsparcie prawnika, w ramach nieodpłatnej pomocy prawnej realizowanej przez Powiat. Natomiast pomoc psychologiczna jest realizowana przez psychologa zatrudnionego w Centrum.

h) Inne formy wsparcia

Z informacji Dyrektora wynika, że *„innymi pozaustawowymi formami wsparcia był udział osób usamodzielnianych w projekcie „Wsparcie i Rozwój Rodzinnej Pieczy Zastępczej Powiatu Lidzbarskiego” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej (...) w ramach którego w 2024 r. 15 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej przystąpiło do kursu prawa jazdy. Wychowankowie w ramach projektu wzięli również udział w „Warsztatach motywacyjnych połączonych z treningiem umiejętności społecznych oraz elementami doradztwa zawodowego”. W ramach ww. projektu 2 usamodzielnianych wychowanków uzyskało także pomoc na dofinansowanie do stacji” /akta kontroli str. 25/*. Jak wynika z informacji Dyrektora na 2025 r. zaplanowane są również działania w ramach ww. projektu i 6 usamodzielnianych wychowanków będzie miało możliwość uzyskać prawo jazdy, a 2 pomoc w dofinansowaniu do stacji.

UWAGI I WNIOSKI ORAZ OCENA KONTROLI

Na podstawie przeprowadzonych czynności kontrolnych wnioskować można, że Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ornece z siedzibą w Lidzbarku Warmińskim w badanym okresie, w obszarze usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej, zasadniczo realizowało ustawowe zadania, udzielało pomocy, o którą wnioskowali usamodzielniani wychowankowie oraz, co do zasady, wypłacało im należne świadczenia pieniężne.

W większości badanych przypadków (opisanych w treści wystąpienia) działało jednak z naruszeniem przepisów, co skutkowało nieterminowym wypłacaniem świadczeń, niewypłacaniem ich w ogóle lub wbrew wydanym decyzjom administracyjnym, wydłużonym czasem

oczekiwania na rozpatrzenie wniosku lub odmową przysługujących świadczeń, **co należy ocenić negatywnie.**

Szczególnie rażące nieprawidłowości i uchybienia stwierdzono w obszarze udzielania pomocy na kontynuowanie nauki, której celem jest umożliwienie usamodzielnianym wychowankom podnoszenie i zdobywanie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia. We wszystkich poddanych analizie przypadkach udzielania pomocy na kontynuowanie nauki stwierdzono uchybienia i nieprawidłowości. W ocenie organu kontroli PCPR skupiło się na pełnieniu funkcji kontrolnej i rozliczającej wychowanków, będących w trakcie procesu usamodzielniania, mniejszą uwagę przykładając do zadania polegającego na wspieraniu młodych ludzi we wkraczaniu w dorosłe życie. Analiza dokumentacji wychowanków wnioskujących o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki wykazała, że w Centrum stosuje się praktyki i zasady nie zawsze jasne i zrozumiałe dla usamodzielnieniach wychowanków. Jakkolwiek słusznym i koniecznym jest dbanie o finanse publiczne, niemniej niedopuszczalne jest przekraczanie, czy nadinterpretowanie przepisów obowiązujących w tym zakresie. Zasadne jest weryfikowanie przez PCPR, czy dany wychowanek kontynuuje naukę, w sytuacji, gdy rodzą się wątpliwości w tym zakresie. Czynności te powinny być jednak rzetelnie dokumentowane, a podejmowane w tym zakresie działania zgodne z obowiązującymi przepisami, w szczególności w zakresie wypłacania świadczeń przyznanych decyzjami administracyjnymi oraz uchylania decyzji przyznających pomoc. Żądanie np. od instytucji, w których uczą się usamodzielniani wychowankowie zaświadczeń potwierdzających ten fakt nadmiarowo jest działaniem nieuprawnionym. Wszelkie podejmowane przez PCPR działania mogą odbywać się jedynie w trybie przewidzianym w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz Kpa, po przeprowadzaniu rzetelnego i udokumentowanego postępowania administracyjnego.

Analiza dokumentacji wykazała liczne naruszanie przepisów Kpa w tym:

- zasady praworządności, zgodnie z którą organy administracji publicznej działają na podstawie przepisów prawa (art. 6 Kpa);
- zasady prawdy obiektywnej, w myśl której organy administracji publicznej stoją na straży praworządności, z urzędu lub na wniosek stron podejmują wszelkie czynności niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, mając na względzie interes społeczny i słuszny interes obywateli (art. 7 Kpa);
- zasady rozstrzygania wątpliwości interpretacyjnych na korzyść strony. Jeżeli przedmiotem postępowania administracyjnego jest nałożenie na stronę obowiązku bądź ograniczenie lub odebranie stronie uprawnienia, a w sprawie pozostają wątpliwości co do treści normy prawnej, wątpliwości te winny być rozstrzygane na korzyść strony, chyba że sprzeciwiają się temu sporne interesy stron albo interesy osób trzecich, na które wynik postępowania ma bezpośredni wpływ (art. 7a 1 Kpa);
- zasady zaufania do władzy publicznej, zgodnie z którą organ administracji publicznej winien prowadzić postępowanie w sposób budzący zaufanie jego uczestników do władzy publicznej, kierując się zasadami proporcjonalności, bezstronności i równego traktowania (art. 8 Kpa);
- zasady udzielania informacji, w myśl której, organy administracji publicznej są obowiązane do należytego i wyczerpującego informowania stron o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Organy winny czuwać nad tym, aby strony i inne osoby uczestniczące w postępowaniu, a w tym przypadku szczególnie wrażliwa grupa społeczna, tj. młodzi, wchodzący

w dorosłe, samodzielne życie wychowankowie pieczy zastępczej, nie ponieśli szkody z powodu nieznajomości prawa, i w tym celu udzielają im niezbędnych wyjaśnień i wskazówek (art. 9 Kpa);

- zasady wysłuchania stron, zgodnie z którą organy administracji publicznej obowiązane są zapewnić stronom czynny udział w każdym stadium postępowania, a przed wydaniem decyzji umożliwić im wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań. Organy te mogą odstąpić od tej zasady tylko w przypadkach, gdy załatwienie sprawy nie cierpi zwłoki ze względu na niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na grożącą niepowetowaną szkodę materialną (art. 10 Kpa);

- zasady przekonywania, zgodnie z którą organ administracji publicznej powinien wyjaśnić stronom zasadność przesłanek, którymi się kierował przy załatwieniu sprawy (art. 11 Kpa);

- zasady szybkości i prostoty postępowania, zobowiązującą organy administracji publicznej do działania w sprawie wnikliwie i szybko, posługując się możliwie najprostszymi środkami prowadzącymi do jej załatwienia. Sprawy, które nie wymagają zbierania dowodów, informacji lub wyjaśnień, powinny być załatwione niezwłocznie (art. 12 Kpa).

Działając w obszarze usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej należy mieć na względzie, że stroną postępowania w sprawach o udzielenie pomocy i wsparcia są młodzi ludzie, którzy dopiero wchodzi w dorosłe życie i uczą się załatwiania spraw administracyjnych. Ta szczególnie wrażliwa grupa społeczna potrzebuje wsparcia, nawet jeśli nie wyraża tego wprost lub nie formułuje na piśmie.

W związku z tym, iż powiaty zobligowane są, w myśl art. 180 pkt 3 ustawy wrispz, do organizowania wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-wychowawcze, przez wspieranie procesu usamodzielniania, rekomenduje się opracowanie dokumentu (np. metryki działań), który odzwierciedlałby podejmowane w tym zakresie czynności.

Zdaniem organu kontroli wyrażona w ustawie wrispz organizacja wsparcia nie może ograniczyć się tylko do administracyjnej obsługi wniosków. Winna opierać się na towarzyszącym działaniu dorosłego, doświadczonego pracownika, który przeprowadzi młodego człowieka przez postępowanie administracyjne. Tylko taki sposób działania pozwoli uczestnikom postępowania zbudować zaufanie do władzy publicznej.

ZALECENIA POKONTROLNE

W związku ze stwierdzeniem nieprawidłowości i uchybień, działając w oparciu o art. 197d ust. 1 ustawy wrispz, wnoszę o podjęcie przez Dyrektora, jako osobę odpowiedzialną za ich powstanie, działań, mających na celu ich wyeliminowanie oraz realizację następujących zaleceń:

- 1. Zapisy art. 145 ust. 5 ustawy wrispz realizować niezwłocznie po powzięciu informacji o możliwym osiedleniu się wychowanka na terenie innego powiatu.**
- 2. Postępowania administracyjne prowadzić z należytą starannością i rzetelnością, w tym starannie gromadzić pełny materiał dowodowy w rozpatrywanych sprawach.**
- 3. W decyzjach administracyjnych wskazywać jako organ administracji publicznej wydający decyzje administracyjne Starostę Lidzbarskiego.**
- 4. W decyzjach administracyjnych dokładnie, prawidłowo i wyczerpująco powoływać podstawy prawne.**
- 5. Rozstrzygnięcie w decyzjach administracyjnych formułować w sposób jasny i czytelny, niebudzący wątpliwości interpretacyjnych.**

6. W uzasadnieniu decyzji wskazywać wszystkie okoliczności prawne, które miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, mające poparcie w materiale dowodowym.
7. Pomoc na kontynuowanie nauki przyznawać zgodnie z zapisami art. 145 ust. 1 oraz art. 146 ust. 1 i 4 ustawy wrispz.
8. Przyznania pomocy na kontynuowanie nauki odmawiać w sytuacjach określonych w art. 152 ustawy wrispz, rzetelnie dokumentując wystąpienie wskazanych w cyt. przepisie przesłanek.
9. Pomoc na kontynuowanie nauki wypłacać zgodnie z terminami i warunkami określonymi w decyzjach administracyjnych.
10. W decyzjach administracyjnych dotyczących przyznania pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie określać terminy ich realizacji.
11. Realizować decyzje będące w obiegu prawnym zgodnie z ich rozstrzygnięciem.
12. Decyzje administracyjne wymagające uchylecia, uchylać zgodnie z zasadami określonymi w Kpa.
13. W zakresie odmowy prawa do świadczeń stosować procedury wynikające z art. 79a § 1 Kpa.
14. W każdym przypadku zawiadamiać strony o wszczęciu z urzędu postępowania administracyjnego.
15. Stosować zapisy art. 35 § 1 Kpa, a z możliwości wydłużenia terminu załatwienia sprawy korzystać tylko w sytuacjach, gdy jest to niezbędne i uzasadnione.
16. Waloryzować kwoty świadczeń, o których mowa w art. 140 ust 1 pkt 1 ustawy wrispz zgodnie z zapisami art. 151 ust. 2 ustawy wrispz.
17. Zgodnie z zapisami art. 180 pkt 3 ustawy wrispz udzielać wsparcia usamodzielnianym wychowankom oraz dokumentować ten fakt.
18. Wdrożyć instruktaż przekazany podczas kontroli oraz pouczenia zawarte w niniejszym wystąpieniu w bieżącą pracę Centrum.
19. Pracownikom prowadzącym postępowania administracyjne dotyczące udzielania pomocy usamodzielnionym wychowankom zapewnić szkolenia w zakresie praktycznego stosowania Kpa.
20. Skierować do organu II instancji celem dokonania oceny pod kątem stwierdzenia nieważności decyzje:
 - a) z dnia 26 czerwca 2025 r., znak: PCPR.PZ.468.75.KN-13.2025,
 - b) z dnia 23 grudnia 2024 r., znak: PCPR.PZ.468.312.KN-19.2024,
 - c) z dnia 11 sierpnia 2025 r., znak: PCPR.PZ.468.107.KN-17.2025.
21. Wszystkie postępowania administracyjne prowadzić zgodnie z zasadami określonymi w rozdziale 2 Kpa.

POUCZENIE

Stosownie do art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej kontrolowanej Jednostce przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego i/lub zawartych w nim zaleceń pokontrolnych w terminie 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego wraz zaleceniami. W przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń, proszę o poinformowanie Wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych, w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia.

Kierownik kontrolowanej Jednostki może w każdym czasie wycofać złożone do wystąpienia

pokontrolnego zastrzeżenia. Wycofane zastrzeżenia pozostawia się bez rozpatrzenia.

Z up. Wojewody Warmińsko-Mazurskiego

Piotr Duda

Zastępca Dyrektora

Wydziału Polityki Społecznej

Zespół kontrolujących:

Lilla Kondrusik – główny specjalista

Stella Maścianica – główny specjalista

Do wiadomości:

Starosta Lidzbarski